

Література

1. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>
2. Лановий В. Якісне оновлення державних фондів інструментів – передумова подолання проблеми ліквідності ринку облігацій / В. Лановий, О. Дубихвіст // Вісник НБУ. – 2013. – № 1. – С. 3-6.
3. Дудченко В. Державний внутрішній борг: особливості формування та структуризації / В. Дудченко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2013. – № 634. – С. 140-144. (Економічна серія).

УДК 338.48:368(045)

*Литвин А.Ю., канд. наук держ. упр., доцент.
Донецький університет економіки та права;
Стреблянська І.А., канд. екон. наук, кафедра туризму.
Донецький державний університет управління.*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Розглянуто основні страхові інструменти які застосовані в туристичному бізнесі, досліджено процес страхування в рамках продажу продуктів туристичних підприємств.

Ключові слова: страхування, страхові інструменти, туристичний бізнес, страхування в туризмі.

Постановка проблеми. Туристичний бізнес, як і будь-який інший, має свої специфічні інструменти, методи та механізми завдяки яким він розвивається в умовах фінансової системи. Використання страхових інструментів і механізмів є часткою від всіх інших інструментів розвитку туристичного підприємства. Спільна робота туристичних підприємств зі страховими компаніями надає можливість користувачам та клієнтам цього бізнесу бути максимально захищеним від будь-яких подій, які можуть статися в рамках подорожі. Страхування в туризмі гарантує, що всі непередбачені витрати, що стосуються страхових виплат передбачає страховик. Страховиком повинна виступати ліцензована страхова компанія. Згідно з угодою страховик зобов'язується виплатити страхове відшкодування застрахованих мандрівників у разі настання страхового випадку; надати туристичну форму страхових полісів у необхідній кількості, щоб забезпечити необхідну інформацію, що стосується умов страхових тарифів та їх зміни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основи страхування, страхування в туризмі було досліджено багатьма науковцями, а саме Внуковою Н. М., Долгошеєю Н. О., Косолаповим А. Б., Руснак Ю. І.

Мета статті – дослідження особливостей використання інструментів та видів страхування в сфері туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах функціонування туристичного бізнесу повинне існувати планування правил туристичної подорожі та в них важливу роль відіграють ті правила, які мають відношення до реалізації стандартів, які пов'язані з його безпекою та страхуванням. Закон України «Про страхування» регулює відносини у сфері страхування і спрямовані на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів, зокрема туристів, а також туристичних підприємств та їх працівників [8]. У Законі зафіксовано головні елементи, що формують поняття страхування. Це, насамперед, мета страхування – захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. Наголошується, що захист забезпечується на випадок конкретних подій, перелік яких зафіксовано в чинному законодавстві або страхових договорах. Виокремлюються джерела грошових коштів, що є ресурсами для страхових виплат.

Страховання є, насамперед, системою економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де, з одного боку, діють страхувальники, а з іншого – страховики. Важливою передумовою застосування страховання є майнова самостійність суб'єктів господарювання і їхня зацікавленість у переданні відповідальності за наслідки ризику спеціалізованим формуванням.

Страховання – це двосторонні економічні відносини, які полягають у тому, що страхувальник, сплачуючи грошовий внесок, забезпечує собі (чи третій особі) у разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати з боку страховика, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи, спрямовані на зменшення ризику, а при потребі перестраховує частину своєї відповідальності.

Згідно із Законом України «Про туризм» із метою забезпечення безпеки туристів суб'єкти туристичної діяльності зобов'язані здійснювати:

- підготовку безпечних умов для перебування туристів, облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій, місць проведення змагань, забезпечення туристів справним спорядженням та інвентарем;

- навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм та нещасних випадків, інструктаж із надання першої медичної допомоги, а також інформування про джерела небезпеки, які можуть бути зумовлені характером маршруту та поведінкою самих туристів;

- контроль за підготовкою туристів до подорожей, походів, змагань, інших туристичних заходів;

- надання оперативної допомоги туристам, що зазнають лиха, транспортування потерпілих;

- розробку та реалізацію спеціальних вимог безпеки під час організації та проведення походів з автомобільного, гірського, лижного, велосипедного, водного, мотоциклетного, пішохідного туризму та спелеотуризму [7].

Страховання в туризмі – це система відносин між страховою компанією і туристом по захисту його життя і здоров'я та майнових інтересів при настанні страхових випадків.

Страховання туристичної діяльності займає важливе місце у зв'язку з дотриманням деяких юридичних норми діяльності туристських підприємств. Підвищення обізнаності закликає використовувати страховання в туризмі. Туристи як одержувачі послуг від суб'єктів туристичної діяльності, які заключили контракт зі страхування звільняються від відповідальності та можливих збитків. Оскільки туризму властива специфічна активність нанесення збитку має високі показники. Страховання в туризмі документується підписанням двостороннього контракту і здійснюються, коли туристи виїжджають за кордон. Існує багато різновидів страхування в туризмі. Одним з основних принципів для страхування в туризмі є те, що страхування є добровільним, відповідно договірному страхуванню. Договір страхування регулює розвиток туристичної діяльності. В ньому встановлюються та визначаються конкретні зобов'язання туристичних організацій, готелів та туристичних агентств стосовно відшкодування заподіяної шкоди або матеріальної або нематеріальної. Таким чином, різні туристичні компанії пов'язують контракти на страхування зі страхуванням відповідальності за заподіяну шкоду, по страхуванню гостей від можливих наслідків у разі стихійного лиха.

Одним із основних видів страхування в туризмі є медичне страхування. Медичне страхування передбачає страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини. Воно забезпечує більшу доступність, якісність і повноту щодо задоволення різноманітних потреб населення в наданні медичних послуг, є більш ефективним порівняно з державним фінансуванням системи охорони здоров'я. Медичне страхування пов'язане із компенсацією витрат громадян, які обумовлені одержанням медичної допомоги, а також інших витрат, спрямованих на підтримку здоров'я. Соціальна та економічна ефективність медичного страхування залежить від того, наскільки глибоко і всебічно пророблено концепцію ро-

звитку страхової медицини в країні. Об'єктом медичного страхування є життя і здоров'я громадян. Мета його проведення полягає у забезпеченні громадянам у разі виникнення страхового випадку можливості одержання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів і фінансування профілактичних заходів. Медичне страхування може проводитися в обов'язковій і добровільній формах. Вибір форми медичного страхування в кожній країні залежить від конкретних економічних і культурно-історичних умов, від особливостей демографічних і соціальних показників, рівня захворюваності та інших факторів, які характеризують загальний стан здоров'я і рівень медичного обслуговування [5].

Важливими умовами страхування туристів від нещасних випадків є:

- обмеження терміну страхування;
- обмеження віку страхувальників;
- обмеження обсягу страхової відповідальності, обумовленої наслідками нещасних випадків, які сталися із застрахованим у період дії договору;
- настання нещасного випадку в період дії договору страхування, зміст якого обумовлений діючими правилами страхування (виплати здійснюються за його наслідки, а не за фактом нещасного випадку);
- пропорційний розмір виплати страхової суми залежно від ступеня втрати здоров'я, працездатності або часу лікування;
- обумовлений перелік документів, що підтверджують настання страхового випадку;
- обумовлений термін виплати страхової суми;
- визначення трирічного строку давності з дня прийняття страховиком рішення про страхову виплату або відмову у виплаті для звернення страхувальника з приводу виплати страхової суми за втрату здоров'я внаслідок нещасного випадку.

До страхових випадків відносяться: смерть застрахованого внаслідок нещасного випадку, травмування застрахованої особи внаслідок нещасного випадку. При цьому нещасний випадок тлумачиться як несподівана непередбачувана подія, що фактично відбулася і призвела до фізичного ушкодження або внаслідок якої настав розлад здоров'я або смерть застрахованого і яка підтверджена медичним закладом. Правила страхування також обумовлюють випадки, що не належать до страхових. Це, зокрема, стосується травмування застрахованого у зв'язку із вчиненням ним дій, у яких слідчими органами або судом установлені ознаки умисного злочину, або травмування застрахованого, причиною якого стали його дії, пов'язані з керуванням транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння; травми або смерть, пов'язані з умисним заподіянням собі тілесних пошкоджень, та інші.

Для одержання страхової виплати у зв'язку зі страховим випадком подаються такі документи:

- заява встановленої форми;
- страхове свідоцтво (договір чи поліс);
- свідоцтво (або копія) про смерть застрахованого в разі його смерті;
- довідка лікувального закладу, в якій встановлено характер розладу здоров'я застрахованої особи;
- акт про нещасний випадок або документ від компетентних органів, який підтверджує факт нещасного випадку;
- паспорт отримувача (або документ, що посвідчує особу);
- для спадкоємців – також свідоцтво про право на спадщину, видане нотаріальною конторою.

Термін виплати страхової суми обумовлюється правилами (умовами) страхування. В більшості це – шестиденний або семиденний строк. Страхова виплата в разі смерті застрахованого внаслідок нещасного випадку здійснюється в розмірі 100 % страхової суми. У разі травмування застрахованої особи внаслідок нещасного випадку виплата проводиться у відсотковому відношенні відповідно до таблиці розмірів страхових виплат у зв'язку із

страховими випадками. Страхова виплата в розмірі 100 %, відповідно до зазначеної таблиці, проводиться у деяких випадках при ушкодженні нервової системи, спинного мозку, очей, органів травлення, що призвело до тяжких наслідків та при ампутації верхньої кінцівки чи кисті або єдиної нижньої кінцівки.

При укладенні договору страхування страхова сума вибирається відповідно до країни призначення і класифікується залежно від необхідності мінімального покриття. Страхуванням цивільної відповідальності користуються туристи, що подорожують на особистих автомобілях, мотоциклах або інших транспортних засобах, які є джерелами підвищеної небезпеки. Цей вид страхування застосовується також у разі, коли об'єктом страхування є відповідальність страхувальника перед третіми особами. Дане страхування в більшості країн є обов'язковим. В Україні таке страхування регламентується відповідними нормативними актами, введено обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на території України для пасажирів повітряного, залізничного, морського, внутрішнього водного і автомобільного транспорту, а також туристів і екскурсантів, що здійснюють міжміські екскурсії по лінії туристично-екскурсійних організацій, на час поїздки (польоту) [3]. Слід відзначити, що обов'язкове особисте страхування не поширюється на пасажирів: всіх видів транспорту міжнародних сполучень; залізничного, морського, внутрішнього водного і автомобільного транспорту приміського сполучення; морського і внутрішнього водного транспорту внутрішньоміського сполучення і переправ; автомобільного транспорту на міських маршрутах. Встановлено, що до набрання чинності Законом України, який регулював питання забезпечення страхового захисту пасажирів (туристів, екскурсантів), обов'язкове особисте страхування вказаних осіб здійснюється шляхом укладання в порядку і на умовах, передбачених законодавством України, договори: між відповідними транспортними, транспортно-експедиторськими підприємствами-перевізниками і страховиками. Ліцензії на здійснення цього виду обов'язкового страхування видаються страховикам в порядку, передбаченому законодавством України.

Специфічними видами страхування туристів є: на випадок невчасного відльоту; на випадок поганої погоди в місці тимчасового перебування; від неவிїзду; від неотримання візи; на випадки невилову риби під час риболовлі, невідстрілу звірів під час полювання тощо. Конкретні правила (умови) страхування туристів за кожним з видів страхування розробляються кожним страховиком самостійно в рамках чинного законодавства і нормативних актів України щодо нагляду за страховою діяльністю. Тому перш ніж укласти (підписати) договір із страховою компанією, потенційний турист повинен вивчити ці умови і при здійсненні туристичної поїздки неухильно їх дотримуватися. Співпраця з туроператорами та турагентствами приносить істотну вигоду страховим компаніям. Тому деякі з них у рамках розширення контактів з турбізнесом пропонують спеціальні знижки для турфірм, що забезпечує продаж полісів кількох видів, з широким спектром послуг, включаючи «мінімальні поліси» з пільговими тарифами. Лише небагато українських компаній у співпраці із закордонними партнерами забезпечують правову підтримку туристів у разі адміністративних і цивільних порушень. Інформаційна ж підтримка, що гарантує туристам отримання необхідної інформації (про найбільш зручні маршрути пересування містом або країною перебування, про розважальні заклади тощо), абсолютно незнайома в Україні.

Висновки. Страхування в туризмі розподіляється на декілька різновидів страхування, які складають головні його особливості. При укладенні договору страховик видає страхувальникові страховий договір, а застрахованому – страховий поліс, який має силу договору. У договорі обов'язкового страхування в туризмі визначається, що страхова організація бере на себе зобов'язання з оплати послуг, що їх буде надано застрахованому згідно з програмою страхування. У свою чергу, страхувальник зобов'язується сплачувати внески страховій організації. У договорі обумовлюються розмір, строки і порядок внесення страхових внесків, строк дії договору, відповідальність сторін у разі невиконання умов договору, а також порядок вирішення спорів.

Література

1. Внукова Н. М. Страхування : навч.-метод. посіб. / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко. – Х. : Бурун Книга, 2004. – 376 с
2. Долгошея Н. О. Страхування в запитаннях та відповідях : навч. посіб. / Н. О. Долгошея. – К. : ЦУЛ. – 2010. – 218 с.
3. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків : монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 570 с.
4. Косолапов А. Б. Управление рисками в туристском бизнесе / А. Б. Косолапов. – 2012. – 288 с.
5. Литвин А. Ю. Перспективи розвитку соціального медичного страхування в Україні / А. Ю. Литвин : зб. наук. пр. // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2005. – № 1. – С. 178-183.
6. Про захист прав споживачів: закон України від 12 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
7. Про туризм: закон України від 15 вересня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 32. – Ст. 241.
8. Про страхування: закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
9. Руснак Ю. І. Основы страхования в Украине / Ю. И. Руснак. – Х. : Бурун Книга. – 2010.

УДК 65:657.1(045)

*Марчак Н.В., преподаватель, доцент кафедры обліку, аудиту та економічного аналізу.
Донецький університет економіки та права.*

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуто зміст Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Проаналізовано можливості його використання для складання звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Нові вимоги господарювання в умовах постінформаційного розвитку суспільства потребують забезпечення системи управління якісною обліково-звітною інформацією і особливо її заключною складовою – фінансовою звітністю. Це вимагає нових підходів до формування фінансової звітності, її складу та змісту її статей.

У зв'язку з цим Міністерство фінансів України 07.02.2013 р. видало наказ № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (далі – НП(С)БО 1) [1].

Згідно з цим наказом: 1) скасовані положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1-5, затверджені наказом Мінфіну від 31.03.99 р. № 87; 2) установлені нові форми фінансової звітності, тобто форми фінансової звітності підприємств зазнали певних змін. Значною мірою це зумовлено продовженням реформування системи бухгалтерського обліку України відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [2].

Дослідженню особливостей формування показників фінансової звітності згідно з П(С)БО та МСФЗ присвячені роботи провідних науковців, зокрема, ці питання досліджували С. Голов, В. Костюченко, Р. Мушиньки, А. Озеран, А. Твердомед, С. Токар, І. Чалий, О. Харламова та ін. [3-8].